

La Mòlli e la Sèlli

La Mòlli l'é una bèla gatàinna con un pail beléssum, ed cal culàur ch'al vén détt *marmorizzato*. L'é una gâta aviè a stèr in cà, ch'l'ha un quèl d aristocrâtic e pò, sicómm ch'l'é stè sterilizè, par lî i gât mâsti i én sâul di rânpaquajón da tgnîr luntàn supiànd e drizànd al pail. Un brótt dé l'é vanzè da par lî, parché i sù padrón i én mùrt, ed ecco alâura ch'l'ha truvè cà int l'òrt ed Renato, atais al Pânt dla Biânnda. Avàn tòlt sta dezisiàn pr evitèr ch'l'andéss a finîr int al rifûg' di gât e anc parché lé, int la barâca, ògni tant ai sèlta fòra un quèlc pundghén. La s é ambientè benéssum: la mâgna, la dôrum, mo bisâggna dîr che cme pundgarôla l'é pròpi un falimânt. S'la vadd pasèr una pânndga, la la guèrda con curiosità e pò la tâurna a durmîr... ala fâza ed cal pruvèrbi ch'al dîs che "i fiû di gât i mâgnen i pónndg".

Pò ai é arivè anc la Sèlli, una lâuva zâuvna e sèna, con di zanpón ch'i pèren di pilâster e che, i cardrèssi mâi, l'é una gran pundgarôla! L'ha bèle fât fòra socuanti pundgâzi e, dâpp a èsres sfrunblè a cufètt int l'âcua dal canèl, anc una *nutria* gròsa cme un gât! A propòsit ed gât, bisâggna dîr che al *menage interrazziale* al funziànna benéssum, anc se cäl dâu sgnurènni äi s cgnóssen da pôc tänp. Ognónna la stà int i sù blâc, sänza dèr fastîdi a cl'ètra: un bèl esänpi ed cunvivänza pazéffica, che nuèter òmen a n sän brîsa bón ed realizèr.

Adès ai avanza da vadder cum la s cunpurtarà se par chès ai avéss da turnèr chi famûs gratón ch'i s han purtè vî incòsa... Mé a sän cunvént ch'i arénn una bèla (o fòrsi al srèv méi dîr brótt) surpraisa...

Òcio, ragâz, che adès ai é la Sèlli a fèr la badarèla ai nûster tarabâcuel drî al Navèlli...

Al Žigànt d'ôr

Cal dé dânter int la Sèla Râssa dla Cmóina ai ho pruvè un'emoziàn furtéssima. Sänza fèlsa mudèstia a v zûr che mé a n arèv mâi pinsè che un bèl dé cal prèmi ch'i dénn a Quinto Ferèri, dâgg' ân dâpp al srèv tuchè anc a mé. E invèzi l'é stè pròpi acsé...

Guardànd l elânc di parsunâg' che, int i ân indrî, i han avó l unâur d arzàvver ste prèmi prestigiaûs, am é vgnó al scramlézz zâ par la vétta: Pupi Avati, i profesûr Gui e Possati, la Piera Degli Esposti, Alberto Tomba, Monsgnâur Giulio Salmi (e pinsèr che mé a sän stè ón di sù "ragâz"...) e tant èter òmen e dòn dimónndi pió inpurtànt che mé, che ala fén di cónt a sän sâul un pensionè dla Pòsta inamurè ed Bulaggna...

Quant ed chi amîg i han vló èser presènt ala fèsta! I han calculè ch'ai fòss 6/700 parsân e l'é stè un pchè ch'an séppa brîsa stè pusèbbil andèr int la Sèla dal Cunsèlli Comunèl o int la Cappella Farnese: a i srèn stè tòtt, mo al chès l ha vló ch'äl fòssen inpgnè tòtti e dâu. Pazénzia...

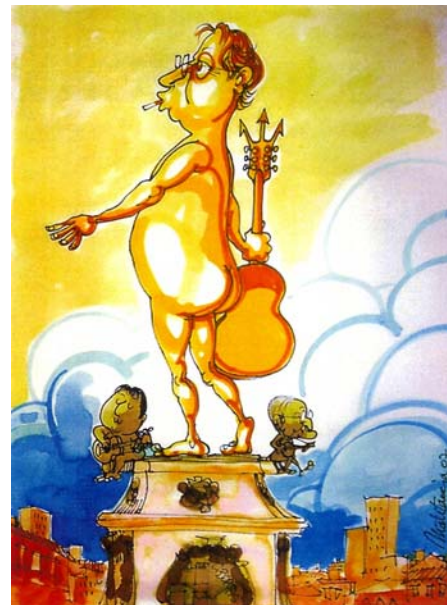
Quanti ed cäl man ch'ai ho strichè! A vói dmandèr scûsa a tòtt chi amîg ch'ai ho salutè in fûria, magâra con un gèst da luntàn, mo a v garantéss che mé arèv vló abrazèri tòtt (in particulèr cäl dòn...).

A tòtt quant as é pie só al dscâurs ch'l ha fât al Sèndic Coferèti: sänza lèzer mo acsé, a brâz, l ha dimustrè d avair a còr i dialètt, ed cgnósser la sò inpurtanza cme fât culturèl. E pò ai ho avó l unâur dla presänza adiritûra ed dû Prèmm Zitadén: Sergio Cofferati e Giorgio Guazzaloca, ch'i én luntàn stra d lâur par cunvinziàn pulèttica, mo avсэн par l intarès ch'i dimâsstren pr al dialètt.

Mé a ringràzi tòtt e a ribadéss quall ch'ai ho détt melamânt par l'emoziàn: ste *Nettuno d'Oro* che la Cmóina l'ha vló cunsgnèrum mé a l vói dedichèr a tòtt chi amîg ch'i n én pió qué a cantèr la nòstra Bulgnâza: a Cesare Malservisi, a Gianni Pallotti, a Quinto Ferèri, a Dino Sèrti.

Un grâzie particulèr a Gigén Lìvra che, al pèr aîr, mo l'é quèsi vént ân che la nòstra amizèzzia, nèda pr amâur

dal dialètt, la tîra d lóng stra una canta, una poesi, una zirudèla, una pasegè par Bulaggna e un piât ed tajadèl ala tratufi dl Autotrèno...

Al Žigànt d'Ôr (con Sisén e Antòni a fèr da pótt) véss da cal sburdlân ed Matitâza (Giorgio Serra)

Ai arîva al dizionèri!

Ai 25 ed nuvâmmber, dmanndga, ali ónng' e mèz dla maténna, int la *Cappella Farnese* ed Palâz, ai vgnarà presèntè al nôv Dizionèri Bulgnais-Itagliàn // Itagliàn- Bulgnais ed Luigi Lepri e Daniele Vitali. A presèntèrel ai pinsarà Âmos Lèli (al nôster strulgân eletrònic) e Bertén d Sèra ("profesâur ed dialètt" ai Alemân, nôster coretâur di sbâli e artèstta dla Cunpagnî dal Pânt dla Biânnda).

Dâpp avair publichè al dizionariàtt tascâbil dal 2000, con un suzès sänza prezèdènt, a sän in dimónndi a èser cunvént che con ste librân (800 pâgin zîrca...), la còpia Gigén/Dagnèl i diràn un bèl "òcio" a tòtt quall ch'vgnarà stanpè da incû in avanti in matèria ed dizionèri.

Ed sicûr ai srà ed quî ch'i sturzaràn al nès, ch'i faràn äi sâu crèttic zîrca la grafi dialetèl: par tòtt quîssti ai é un'arspòsta ala pâgina trî dal giornalén. E pò, s'ai é un queledón cunvént ed psair fèr méi, avanti pûr: ala fén di cónt 33.000 paròl äli én ròba da pôc...

A se vdràn ai 25 ed nuvâmmber in Cmóina, un sît in dôvv ultimamânt al dialètt al s é dè una bèla lustrè ed pail!

La caparèla

Al bûr l'òmen quèsi an s'vdèva brîsa. La Lîna, a sêder atais al óss, in vatta a un scanén da mónnzer, la n'al pirdèva d'òc' un mumânt, sänza arivèr d'âura d'indurmintères. Par tèra, atais al scanén, la tâza con i avànz dla zanna, una sóppa d'pan e lât ch'i avèven ufèrt insämm al sît int la stâla tavvda par pasèr la nôt.

L'avèva girè tòtt al dé, da quand l'avèva abandonè ä'l pîguer zâ par la rîva, fòra dala véssta di padrón. Al le savèva che, apanna arivè a cà, l'arè ciapè däli ètri bôt, parché la sô mègra pèga l'avèva da sarvîr a dèr da magnèr ai sù trî fradî pió cén.

Ai pasè dnanz ai ûc', cme un insónni, la vétta ch'l'avèva fât in chi mîs: livères apanna as i vdèva, fèr la bughè int l'âcua zlè dal turänt, purtèr a pasturèr ä'l pîguer e mónnzerli. E ala sîra, dâpp avair lavè i piât, l'avèva da preparèr al furnâi, parché la padrâna la gèva che con ä'l sâu manénini frasschi e sótti al vgnèva méi.

E quand la n'èra brîsa asè svèlta a dèri mänt, äli èren bôt.

Al padrân, invèzi, al la guardèva con cunpasiän. Mo un dé la sô cunpasiän ai la dimustré dmandandi d'èser bôna con ló, in cambi dla proteziän cânter ä'l bravè dla mujèr.

Acsé la Lîna l'èra scapè vî, mo sänz'èter sô mèder l'arè détt ch'l'èra stè lî a n'cuntgnîres brîsa bän con al padrân.

Fenalmänt una spîra d'lûs la taché a pasèr dai fnistrén dla stâla, e la Lîna la s'livé só pr andèr vî.

Ai fó d'avîs che anc l'âmbra int al cantân la s'muvéss.

- *In duv vèt, acsé prèst?*

- *Ai ho d'andèr a cà, e la strè l'é ancâura lóna...*

- *Mo quant ân èt, céinna?*

- *Ónng'.*

- *Mo da st'âura l'é fradd... tû la mí caparèla... - e in cal mänter ai mité in vatta ä'l spâl mègri la sô palandrèna.*

La Lîna la s'la striché adòs: l'èra d'un pân róvv d' e grazz, ch'ai gratèva la pèl dla fâza; col man la sinté ch'l'èra tótta arpzè, e fòrsi la n'èra gnanc dimónndi natta, mo l'èra chèlda, e al fradd dla maténna an pasèva brîsa par d'satta. Lî l'avèva avó pòra ed cal puvràtt, ospitè come lî int la stâla da chi cuntadén; ló invèzi l'èra stè bän e generâus, e al calâur dla sô caparèla

adèsa ai scaldèva al còr e al còrp.

Chisà, fòrsi a cà i n'arènn brîsa picè, fòrsi i arènn capé... E invèzi a cà sô, pió svèlt däl sâu ganb, ai èra arivè un telegrâma ch'al gèva ch'l'èra scapè, e sô mèder a la stèva d'asptèr in vatta al óss, con un fagòt ed pâgn bèle prònti, par purtèr la a sarvézzi da un'ètra famajja.

la Nòccia d' Bastèl

(Dsaggn uriginèl d' Umberto Sgarzi)

Prontuèri, brîsa tròp sèri, d' anatomî

Qué a Bulaggna, come dal rèst un pôc dapartótt, ä'l pèrt dal nòster còrp ä'l vénnen ciamè coi nómm pió difarént (e magâra anc stranpalè), secânnd la fatazza ch'äli han int al mumânt ch'äl vénnen minziunè, o parfén secânnd l'umâur ed chi li minziänna. Intànt cminzipliän dala tèsta che, a difaränza da di èter sît dl'Itâglia, in dóvv pr esänpi la dvänta la "crâpa" in Lunbardî e la "capòccia" vèrs la Bâsa, qué da nó la vanza sänper e sâul la tèsta.

A m'arcòrd mî pèder che, quand mî fradèl (un fangiätt pèn ed sbózz e d'óssta) al fèva di ciapén pròpi genièl, al gèva con mé: "*Eh, sé: lu-lé dal còl in só... l'é tótta tèsta!*". E mé a vanzèva col dóbbi s'al vléss fèri un cunplimânt o s'la fóss una ciapè pr al... sèder. Una vòlta pò, la s'ciamèva anc "al cò": "*A t dâg una pâca in cò!*", as sintèva l'arzdâura ch'la bravèva al fiòl ch'al tucèva al did int al sufrétt. Se pò ä'l dimensiän ä'l carsèven un pôc fòra ed sparadèl, alâura la tèsta la dvintèva una "mazòca": "*Carâ d'un mazucân!*", i s'gèven i nûster quand a turnèven a cà da scòla con un quâter int al quadèren.

Dâpp ai vén la fâza che, tant par tachèr con un esänpi ed maleducaziän, la pôl èser una "fâza da cûl" (a dmand scûsa, mo l'é un môd ed dîr ch'a n'l ho

mégga inventè mé...) o, s'as trâta d'un sugèt da pòca pòra, d'una mèza legèra: una fâza ch'as i mâca al carbúrro. Secânnd i chès pò la pôl vgnîr ciamè "ghèggna" (che brótta ghèggna) opûr "gróggn" (mo vâ bän a fèr di gróggn!), as dîs con pòca eleganza quand as vòl mandèr ón a cal pajais. Adiritûra, se un quelcòn al s'fà vgnîr só la fótta, a i svarslian: "*A t mäll dü smataflón ch'a t spâc al gróggn!*". Piz ancâura, ai é "grugnîra", con un cèr riferimânt a qualla di ninén. Ai é pò anc al "mustâz", e d'ón ch'l'ha l'espresian da birichén as dîs ch'l'ha "un mustâz da tótt i dé". E la batûda ed cl'amalè - v'l'arcurdèv? - che quand al dutâur ai gé: "*Dîo, che brótta fâza ch'l'ha incû!*", ló ai arspundé: "*Ói, parché l'é bèla la sò!*".

D'zà e d'là dala tèsta ai é äli uracc': d'ón ch'al i ha piotòst abundanti e che magâra ä'l svintâjen cme äli èli d'un parpajân, as dîs - s'a vlän tirèrel só - ch'l'é "un tîp ch'al stà in uraccia"; mo in cunpâns s'as vòl fèr un simitân a chi adròva giudèzzi o ha dal sbózz a svòlzer un lavurîr, as dîs "ch'l'é ón ch'l'ha la tèsta strali uracc'".

In mèz pò ala fâza ai spónta fòra al nès, che anca ló l'ha tótti ä'l sâu variâbil: s'l'é piotòst esagerè in lungazza, al dvänta "una canâpia" ("Ch'an âpia mâi da piòver", a psän salutèr un pôc sgargnazànd un amîg che, cum as dîs, al tâja l'âria con la *proboscide*). Opûr, par fèr da capîr a quelcòn ch'as dîs da bän: "*A t mäll un ciciän ch'a t spargó! la canâpia par la fâza!*".

Se invèzi l'é un brislén scuizé, as dîs ch'l'é "schécc'" cme una patèta. E anc qué ai srèv da sbizarîres: "an èser brîsa tant schécc'", "un afèri schécc'", "bèla schéccia", "la mí schiciâza" e vî ed sta pòsta. E as tâurna pò al nómm uriginèl quand, dala ràbia, a se scâpa détt: "*A t lâs andèr un sgrugnân ch'a t inpatâc al nès cme una fritèla!*"

Ai é pò dla zänt che dala fâurma dal nès che ón l'ha, i t san indvinèr che tîp ch'l'é (quèsi cme quall ch'al vlèva fèr Lombroso con la *fisiognomica*). S'l'ha al nès ch'ai pèssa in bâcca, ala lèrga da un sugèt acsé: ai é d'asptères tòtt al mèl pusébbil. Al incuntrèri invèzi l'é chi ha al nès schécc' cme una carsinténna: "l'é bän cme un pèz ed pan, bâsta guardèri al nès!".

I nès a pònta i denòten i umuréssta e

i sburdión. Pr ùltum ai é al nès “da galéina” o “a picân”: l é l indèzzi sicûr, infalèbbil di grècc’, di tacâgn, di spilûrc’, quî ch’a i ciamân anc “bdûc”.

Sätta al nès as presänta la bâcca che, s’l’é dimónndi lèrga, as pôl dir ch’la pèr la furnès ed Galòt e se invèzi, par vî *dell’effluvio* d un quèlc dânt bûs l’andrâina mégga pôc, al sò padrân al s guadâgna al scutmâi ed “bâcca mèrza”. Däntr in bâcca – a l savân tótt – ai é la lãngua. Cusa psaggna dîr? Se ón l ha al vézzi ed tajèr i gabanén drî al spâl dal pròsum, quall l é una “lãngua mèrda”. Giân pûr anc che nòstra mèder, quand al fradd al gèva da bân e nuèter ragazû a scapèven fòra in gavardéina, la se svarsleva drî: “*A v sùda la lãngua in bâcca? An vdi che galavèrna ch’ai é?*”.

Andànd pò sänpr ala bâsa ai é al “cagiaràtt”, che la zânt pió istrué i al ciâmen “stãmmg”, mo a st pònt che qué a tîr drétt in fûria pr evitèr ch’am véggna l’ingâssa e pò anc da trèr fòra, pinsànd a cl’armisdanza ed na pultéggia âzida ch’ai é là dänter. Lé d atâuren a catân al “fègghet” (che i maichétt dal contado i al ciâmen “féddig”), col sò fèl, ch’l é pò la “bélla” (e che nó, quand as vén só i quajón a giân “ch’andän in bélla”) e pò la mîlza, insâmma: la “curadèla”, qualla che se ón al s cumòv con pôc, as dîs ch’l é “ed curadèla mûrbia” overosía ed “picâja tanndra”. E qué a sän bèle däntr ala panza, che di sinònim l’in ha un vanizén: tréppa, barèlla, butrîga, ecz. ecz.

Luziàn da Bâdri
(fèn dla prémma pèrt)

Zarcarèla, la Badéina?

Al glotolog Luziàn Canepèri (*Luciano Canepari*) dl’Università ed Venèzia, ón di pió gran studiûs fonetéssta di dialètt in canp mondièl, al profesâur Luziàn Gianèl (*Luciano Giannelli*) stimatèssum dialetolog dl’Università ed Sièna, John Hajek profesâur ed linguéssica itaglièna al’Università ed Melbourne (brîsa dla Cavazâna!) apasiunè e studiâus dal nòster dialàtt, i én sâul trî di sienziè che par la gramàtica ed Vitèli, pr al dizionèri cinén e pr al grand ch’al vgnarà fòra ai 25 ed Nuvàmber, i han avó dâli espresiân ed cunsâns e di elòg’ sientéffic fòra d misûra che, as

capéss, i s han fât un gran pièsair. Pò, par dîr la sò, ai é anc saltè fòra una rizercatrîz (o rizercadâura? cum ója da dîr?) dl’Università ed Bulaggna, una zêta sgnèra Badéina (*Badini Bruna*) che invèzi, al incutrèri di sù famûs colèga, la fà sta crèttica: “*Vitali-Lepri [...] adottano una linea di massima apertura verso le innovazioni, quasi a dimostrare che il dialetto sarebbe (sarebbe, avî capé bân!) in grado di far fronte anche alle necessità comunicative più nuove*”. Manc mèl che stramèz a tant elòg’ ai é arivè anc una crèttica, l èra âura! Âl crèttic âl van bân par fèr sänper mèi. Sicómm però *le innovazioni* (cum la i ciâma lí) âli én sâul int la léttra H la n psèva che riferîres a qualla. E purtròp la nòstra Badéina la n ha brîsa capé un quèl elementèr intais da tótt: cäl paròl lé (14 só 13.000 vocâbol!) âl vlèven èser un esperimânt inteletuèl cunzè con un pò d carâter bulgnais, quall dl’ironî e dal divertimânt, par dimustrèr che 14 paròl âl n én brîsa *un uso esasperato e antifunzionale* e che al nòster dialàtt al pôl benèssum èser adruvè anc int âl situaziân mudèrni e sarvîr *alle necessità comunicative più nuove*. Cunzèt che lí la pèr vlair neghèr e che, pr esânpi, Mnarén (*Alberto Menarini*) al sustgnèva a spèda trâta.

Alâura, secânnd lí, aréggna da dscanzlèr dal dialàtt däl nôvi paròl cómm Mèssil, Aparàcc’ a reaziân, Celulèr, Termosifân, Capuzén, e vî ed ste pâs? Détt da ónna ch’la trâta ed dialàtt al’Università, am pèr un quèl ch’an al sèlta gnanc un cavâl. Linguéssica e studiûs i han sänper insgnè che una lãngua, fèn ch’la n é andè al gabariòt, la s adâta ai canbiament ch’i suzèden al mãnd. Sta rizercatrîz (o rizercadâura?) la n vrà mégga intànnder al nòster dialàtt prezîs al latén? Un quèl bèle môrt da mètter int i casétt universitèri? E pò chisà: la sgnèra Badéina, in mèz ala zânt ch’i dscârren ancâura in dialàtt, i srèla andè a ascoltèr cum as bacâja? Nó a i sän stè e a i stän (parché i méssster i dîsen che bisâggna fèr acsé) e col nòstri uràcc’ avân sintó dîr Cånva da spipajèr par *Haschisch*, Urèri da bâza par *Happy hour* e Scadnazamânt eletrònic par *Hard rock!* Alâura? *Uso antifunzionale?* Di sunâi! Ch’an vòl mégga dîr dscanzlèr al pasè, mâi guâi! Al vòl sâul dîr tratèr

in dialàtt anc la modernitè. Ch’la fâga bân un girtén dóvv a se dscârr ancâura e ch’la zairca: a sän sicûr ch’la catarà di èter *usi antifunzionali*. Parché una *Rizercatrice* bisugnarà pûr ch’la zairca e ch’la vâga ala cójja stramèz ala zânt, nâ? Se però, sänper zarcând, l’avèss da catèr che al dialàtt bulgnais l é bèle sbaité o l é avanzè fairum a tant ân fâ, ch’al srèv pò cme dîr che bisâggna dspichèri la spénna, la sèva che a Bulaggna e int i dintûren ai é un bèl vanizén ed zânt che la spénna e la curânt i li ténnen ancâura atachè. Al prémm esânpi l é pròpi ste giurnalén, pò âl cunpagnî ed teàter ch’âli én bôni anc ed fèr dla ròba nôva cme quî dal Pânt dla Biånnda. Pò ai é âl zintunèra (avî capé bân) ed serèt in dialàtt méssi só da Carpàn e i sù amîg, pò ai é âl publicaziân, i incónter dla Famajja Bulgnaisa, quî ed Tîno Montagó, al Sît Bulgnais pr i pió mudèren ch’i han al conpiûter, i cûrs ai Alemân con 120 sculèr par la mazâur pèrt zûven ch’i vòlen inparèr a bacajèr in bulgnais, i cûrs ed Tiziàn Casèla a Bûdri dóvv i ragâz i tâurnen a dscârren in dialàtt, pò... a m afairum pr an fèr tròp la tédia.

Zarcarèla, la Badéina? Mé a spèr che, zarcând, la s fâga l unâur ed critichèr anc al dizionèri grand con pió ed 33.000 vocâbol ch’al stà par vgnîr fòra, acsé a prân smaslères dal rédder, magaradió insâm a chi linguéssica e profesûr chi s én atintè a fèr di elòg’ a sti nûster lavursén d inamurè dal dialàtt.

Sigén Livra

La cultûra dal dialàtt

Parché, quand a scrîv, pió de tótt am piès ed fèrel in dialàtt? Intânt vuèter, con rasân, a préssi anc dmandèrum parché a scrîv, dâto che inción sintèva ste nezesitè mo – vdîv – a mé am piès da mât ed dscârren anc quand a i sän sâul mé a sculterum. Mé a sän un ciacarân par natûra, un ciacarân con una gran virtó: am piès anc ed sculter, parché ai é sänper da inparèr da tótt e in tótt i argumént, dal spòrrt ala mùsica, dai ténp mudèren ala puléttica, dai fât ed tótt i dé ala vétta in generèl e, par la mî inpustaziân uriginèl, a pãns in dialàtt, a dscârr in dialàtt e, s’a scrîv, a scrîv in dialàtt cum a fâg adès.

Al dialàtt l é stè la prémma e ónnica

längua ch' ai ho inparè prémma di ténp dla scòla, l é la mî längua naturèl parché l'èra qualla di mî genitùr, di parént, di amîg ed zûg, di budghèr e di pi sunént e ed tótt quí ch' avèva môd ed stèri a cuntât. Al dialàtt al m ha marchè in tótti àl fès dla mî vétta, cambiànd àl paròl man a man che mé a carsèva: prémma “nanén cuncatta” e “burâta buratén”, po dàpp “cúcco” e “pâlmo e bociâto” e andànd avanti “zacâgn” e “arîv arîv con la câsa di punpîr”; pò con la nòna ai é arivè al latén in dialàtt “pâter nòster chiesincêlo” e “ave Maria graziaplèna dominostêco”... Pò àl prémmi vòlt al cafà con le formule magiche: “trî trî e la pólla ed càpp!”, “a n avî brîsa ràtta la granda” e qualla ch' la n manchèva mâi: “zûga coi bón mo mâi coi busón!”.

Al dialàtt l é stè la mî tatta, la mî claziàn, al mî dsnèr, la mî manîra ed cràsser e d inparèr, al môd ed lighèrum ala vétta, ala zânt, ala natûra, ai sentimént e a tótti càl situaziàn e a chi mumént acsé vîv e nétt dânter ed mé che a n pòs pió dscurdèrum.

I mî arcòrd i van ala lumîra a petròli, ala chërta ciapamâssc, al prît e ala sòra, ala ràdio a galèna, ala mòto col sidecàrr, al bâgn dal sâbet int la cadinèla, al mâi ed lèna ed pîgra. Al sò benèssum ch' l é méi la lûs al nèon, al DDT, al riscaldamânt a gâs metâno, al conpiûter, i cidi, al telefonén, la Duchèti e la Ferèri, la vâsca con l'idromassaggio, i majón ed câsmir... Però a n um ciamèdi brîsa nostâlgic e superè, né pretânder ch' a pòsa rineghèr e dscurdèrum cl'esperianza ch' la m ha furmè, carsó, madurè, marcàndum par tóttla la vétta e regalàndum cal patrimonî e cla ricazza ch' l'ha nómm “cultûra”.

Elio Evangelisti

Al “Sît” ed Marco Poli

Al nòster Marco al n ha inciónni intenziàn ed fèr al pensionè! Conferànz, líber, una cumèdia par la Cunpagnî dal Pânt dla Biànnda, e chisà quanti ètri idèi àl i fróllen par la tèsta. L'últma l' é stè qualla d avrîr un “sît” in Internet:

www.marcopoli.it

Tgnîl d oc' al sò sît, parché l é una surzrî ed cultûra, ed cla bôna, qualla ch' as piès a nó!

Sbarluciànd fra vèci pàgin Donna Tuda Del Ragno

Quand mé arzàvv par pòsta al catàlog dla Librarî SEAB, a i dâg sóbbit una sfujè par vâdder se sâtta ala vâus “Locale Bologna” ai pòsa èser quèl ch' am amanca. Se la rizairca l' é pusítiva, a guant al telèfon e a ciâm la Gûja par prenòtèr al líber ch' am intarèsa. Al fò pròpi acsé che tãnp fà a caté un libartén ch' l' èra un pèz ch' a zarchèva: “Comandi... signora Tuda” ed Cesare Pezzoli, Libreria Editrice Minerva. Par prémma còsa bisâggna ch' a dégga che l autâur l é l istàss ch' al scrèss, sãnza mâi cunfsèrel, al famâus “Fatâz di Zardén Margarèta”, la “Flèvia”, insâmma. Mo Zisarén Pzòl al fò anc l autâur d un siniflî ed senàtt radiofònichi ch' al vgnèven trasmèssi tant ân fà int al progrâma “Ehi... ch' al scûsa”. In mèz a quassti ai èra anc i chès ed “Donna Tuda Del Ragno”, una lavandèra che, dàpp avoir fât un tragg' alla SISAL, la s' èra muntè la tèsta, zarcànd, con l ajût di sù miglìon, d entrèr a fèr pèrt dal bèl mànnnd dl' aristocrazî. A interpretèr ste parsunâg' l' èra l' Ines Ciaschetti, bravèssima artèsssta dialetèl ch' l' èra, anc físicamânt, l' incarnaziàn dla Tûda. Con lî, int la pèrt ed sò marè Tònio, un ex salghén casaròl, un bân diavlàz custràtt a stèr ai ûrden d una mujèr récca mo ignuranta cme un càpp, ai èra Augusto Casalini; Augusto Magoni l' èra al “*maggiorduomo Battista*”, sãnper inpgnè a zarchèr ed rimedièr a tótti àl figurâz dla sò padrànna. “Cícci”, al fiòl legeròt e sumarnâz, *il frutto dei miei rombi*, cum al le ciâma la Tûda, l' èra invèzi cla bèla mãcia ed Giacomo Vecchi.

Adès, un péccol esãnpi, sãul un asagén. La sgnèra Tûda anzi, Donna Tuda del Ragno, l' é a tèvla con sò marè Tònio e al fiòl Cícci. Batèsssta ai pòrta al telèfon:

Bat. – *Scusi signora: la persona con la quale desidera parlare è al telefono. Debbo rispondere che lei sta pranzando e che richiami più tardi?*

Tûda – *No no: portatemi pure di qua l'apparecchio, che ce ne voglio dire quattro infino che sono sotto a presa della ciccatura...*

Cícci – *Chi è papà che telefona? Un pezzente plebeo?*

Tûda – *Cosa vuoi sapere te, mostrighino? Finiscila pietosto di*

pluccarti i diti sporchi di umido che non fa fino: c'è la tovaglia ch'è fatta a posta per spazzarseli!

Tònio – *Mé a dirèv ch' l é al tvajòl...*

Tûda – *E il tovagliolo non è una tovaglia piccola, da poveretti? Mio figlio deve abituarsi a essere un signore e a vivere nella lussuria... e basta!*

E vî acsé. Ecco qué dãnca un èter libartén ch' al srèv al chès ed ristanpèr, parché al regâla al letâur di mumémt d un umurîsum ed gran ràza, armistiànd stra d lãur, con di efèt dâl vòlt esilarànt, *l'eloquio forbito e ampolloso della borghesia di un tempo* con i stranbûc' che Donna Tuda Del Ragno la strâmmna in zà e in là a *piene mani*.

La siãnza di nûster vîc'

Lén (*Linum usitatissimum*) – lino, pianta estesamente coltivata ne' campi e in alcuni luoghi spontanea, da cui si cava materia atta a filarsi e il cui seme è utilizzato nell'industria e in farmacia. Nella medicina popolare il seme è adoprato come rinfrescante e contro la tosse. L'impastro di farina di seme di lino viene praticato come emolliente e maturante.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biànnda nómmer 66

Mais ed nuvàmmer dal 2007

Diretâur iresponsâbil e limusnîr:

Fàusto Carpan

Dsèggn uriginèl:

Lupàmmbol (Wolfango)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén ed Sèra**

Strulgân eletrònic: **Àmos Lèli**

Spediziàn: par pòsta, purtròp.

Abunamént: fèn ch' ai n é, a tiràn d lóng.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Casella Postale 3179 Bo. Ponente

Via Saffi 30/32

40131 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585 – fax 051-385283

faustocarpani@alice.it

**Tótt i scrètt in dôvv an i é brîsa indicè
l autâur i én ed Fausto Carpani.**

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnaiss.com

www.marcopoli.it

Carpani e i sù amîg
Compagnia del Ponte della Bionda
Le conferenze storiche di Marco Poli

NOVEMBRE

Venerdì 9 ore 21	Teatro Tivoli (via Massarenti 418): “Carpani e i sù amîg”. Fausto Carpani, Gigén Lîvra, Ruggero Passarini, Marco Visita, Sisén, Antonio Stragapede e Giorgio Serra con le sue immagini.
Lunedì 12 ore 21	Sala Arcipelago di Pianoro Nuovo: “Carpani e i sù amîg”. L’incasso della serata è a totale beneficio dell’Istituto Ramazzini.
Domenica 18 ore 21	Auditorium della Parrocchia di San Lorenzo (Sasso Marconi): “Carpani e i sù amîg”.
Martedì 20 ore 21	Teatro Italia di San Pietro in Casale: “Carpani e i sù amîg”.
Giovedì 22 ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (Via Barberia 11): Pomeriggio con Fausto Carpani e Sisén. Ingresso Libero.
Sabato 24 ore 21	Al Centro Sociale “A. Tonelli” a Mura San Carlo (San Lazzaro di Savena): “Quando i portici erano di legno”, casi, personaggi, luoghi della Bologna medievale raccontati e cantati da Fausto Carpani con le immagini di Matitaccia.
Domenica 25 ore 11,30	Nella Cappella Farnese di Palazzo D’Accursio: presentazione del nuovo DIZIONARIO BOLOGNESE-ITALIANO / ITALIANO-BOLOGNESE di Luigi Lepri e Daniele Vitali, Edizioni Pendragon. Ne parleranno con gli autori Amos Lelli e Roberto Serra. In questa occasione sarà possibile acquistare il dizionario a prezzo scontato. Ingresso libero.
Giovedì 29 ore 16,30	Presso la Famèja Bulgnaiša (via Barberia 11): “700 anni fa, la fine dei Templari”, conferenza di Marco Poli. Ingresso libero.
Venerdì 30 nov. Sabato 1 dic. ore 21	Teatro Testoni (via Matteotti – Bologna): la Compagnia del Ponte della Bionda in “Via della Grazia 53” (Int al curtîl di Úmili), due atti in dialetto bolognese di Carpani e Giusti. Regia di Giorgio Giusti. Prenotazioni al 337.572489 (Franceschini).

Associazione Culturale

IL PONTE DELLA BIONDA

www.pontedellabionda.org

info@pontedellabionda.org